

Instrukcja do laboratorium nr 3.

Implementacja algorytmu gazu neuronowego.

(Metody Sztucznej Inteligencji)

W ramach laboratorium należy dokonać implementacji algorytmu gazu neuronowego oraz sprawdzić dla wybranych próbek. Dane można wygenerować losowo (należy pamiętać o ułożeniu próbek w klastry) lub skorzystać z danych z dowolnego repozytorium dostępnego w internecie (przykładowo *UCI* dane *iris* lub inne). Zakładamy, że analiza dotyczy problemu z minimum dwoma wejściami.

1. Algorytm.

- (a) Inicjalizacja parametrów sieci. Współczynniki wagowe: dobrze jest inicjować losowymi wartościami, przy czym w celu zagwarantowania, w miarę, równomiernego „rozchodzenia” się neuronów w kierunku swoich klastrów można je zainicjować losowymi wartościami ze środkowego przedziału zmienności (przykładowo dla próbek znormalizowanych do przedziału $\langle 0, 1 \rangle$ można przyjąć przedział $\langle 0.35, 0.75 \rangle$). Natomiast dodatkowe parametry sieci (λ , η) omówione są w dalszej części instrukcji.
- (b) Podajemy do sieci losowo wybrany wektor z próbką wejściową. Obliczamy odległość euklidesową pomiędzy wektorem wejściowym a wektorami wagowymi (neuronami). Sortujemy wszystkie neurony wg. odległości do wektora x , w rosnącej kolejności.
- (c) Dokonujemy adaptacji współczynników wagowych wg standardowej procedury, stosowanej w algorytmach Kohonena:

$$w_i(k+1) = w_i(k) + \eta(k)G(i, x)[x - w_i(k)] \quad (1)$$

gdzie: $G(i, x)$ jest funkcją sąsiedztwa i -tego neuronu.

$$G(i, x) = \exp\{-m(i)/\lambda(k)\} \quad (2)$$

gdzie: $m(i)$ jest pozycją i -ego neuronu w szeregu sortowań, przy czym dla neuronu zwycięzcy $m(c) = 0$.

- (d) λ . Cytując za [1]: „ λ jest parametrem analogicznym do promienia sąsiedztwa w algorytmie Kohonena, malejącym w funkcji czasu. Przy $\lambda = 0$ tylko neuron zwycięzca podlega adaptacji i algorytm przekształca się w zwykły WTA, natomiast przy $\lambda \neq 0$ adaptacji podlegają wagi wielu neuronów w stopniu zależnym od wartości funkcji $G(i, x)$.” λ zmienia się w czasie wg następującej zależności:

$$\lambda(k) = \lambda_{max} \left(\frac{\lambda_{min}}{\lambda_{max}} \right)^{k/k_{max}} \quad (3)$$

Można przyjąć $\lambda_{min} = 0.01$, natomiast λ_{max} zazwyczaj równa się połowie ilości wszystkich neuronów $M/2$.

- (e) Współczynnik uczenia: μ . Podobnie jak λ powinien maleć w czasie. Dodatkowo jest parametrem indywidualnym dla każdego neuronu (poszczególne neurony dobrze jest zainicjować różnymi wartościami). W związku z tym współczynnik uczenia dla i -ego neuronu, w k -ej iteracji:

$$\eta_i(k) = \eta_i(0) \left(\frac{\eta_{min}}{\eta_i(0)} \right)^{k/k_{max}} \quad (4)$$

$\eta_i(0)$ odpowiada maksymalnej, czyli początkowej wartości współczynnika uczenia, przykładowo można przyjąć $\eta_i(0) = 0.8$. Natomiast $\eta_{min} = 0.003$.

- (f) Ilość iteracji jest zależna od ilości neuronów. Przykładowo można przyjąć 200 iteracji/neuron.

2. Wymagania.

Należy dokonać implementacji przedstawionego wyżej algorytmu. Przedstawić próbki wraz ze wstępnie zainicjowanymi neuronami oraz przebieg procesu adaptacji neuronów (w „skończonym czasie”).

3. Zasady oceniania.

0.5 pkt. za poprawnie działający algorytm, powyżej za realizację dodatkowych eksperymentów.

4. Dodatkowe eksperymenty.

- Poniższe propozycje należy zrealizować dla tego samego ułożenia próbek.
  - (a) Sprawdzić jakość działania algorytmu przy różnych miarach odległości pomiędzy wektorami.
  - (b) Czy występują różnice w przypadku, gdy wystartujemy algorytm ze wspólnym współczynnikiem uczenia, a następnie zainicjujemy neurony różnymi wartościami?
  - (c) Wykonać analizę porównawczą algorytmów:
    - gazu neuronowego,
    - Kohonena typu WTA,
    - Kohonena z sąsiedztwem gaussowskim ($G(i, x) = \exp\{-d^2(i, w)/(2 * \lambda^2)\}$).Wykonać wykres zależności wartości błędu klasyfikacji – dla wymienionych metod – od liczby epok strojenia.
- Jeżeli sieć została nastrojona na podstawie próbek ułożonych w „proste” klastry, można wygenerować bardziej skomplikowane ułożenie próbek (klastrow) i jeszcze raz przeprowadzić proces samoorganizacji sieci.

5. Pytania kontrolne.

- (a) Jaka jest różnica pomiędzy algorytmem gazu neuronowego a klasycznym algorytmem Kohonena?
- (b) Czy zmiana miary odległości pomiędzy neuronami (przykładowo na iloczyn skalarny) spowoduje zmiany w jakości działania algorytmu?
- (c) Czy indywidualizacja współczynnika uczenia względem neuronów przyniosła korzyści?

Literatura

- [1] Osowski Stanisław, Sieci neuronowe w ujęciu algorytmicznym, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 1996.